



тел.: 359 86 820 772
e-mail: arci_ngo@abv.bg



Проучване на положителни практики за анти- дискриминационни подходи в образователната система в България и ЕС



София, 2010г.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на ФМ на ЕИП по проект „Всички сме еднакви, всички сме различни“ (договор № ПОЗ-16-00). Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от „Алианс за регионални и граждански инициативи (АРГИ)“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на ФМ на ЕИП и Договарящия орган



тел.: 359 86 820 772
e-mail: arci_ngo@abv.bg



Увод

Настоящото изследване е по проект “Всички сме еднакви, всички сме различни”, финансиран от фонд за подкрепа на НПО 2008-2010г. в рамките на ФМ на ЕИП. В изследването са представени положителни практики от развитието на образователния театър в Европа, представени са специализирани стандарти по съдържанието на образователния театър. Разгледани са практики при разработване на учебни материали по преподаване на анти-дискриминация, права на човека и толерантност, при използването на образователен театър и са представени образователни сайтове на основни европейски институции – Европейски съюз, Съвет на Европа, както и избрани практики от европейски проекти. Част от практиките са представени по време на кръгла маса- дискусия, проведена в гр.София през септември 2010г.

Началото

„Правителствата, неправителствените организации, училищните власти и частният сектор трябва да използват в по-голяма степен и с по-висока ефективност образователния театър, за да окуражат публичните дискусии по чувствителни теми, да промоцират образование, свързано с живота, да налагат защитата и адвокатстването в полза на слабите в обществото...” препоръчва Програмата за фонда за населението на ООН (Chapter XI Population Information, Education and Communication, UNDFPA). Подобна препоръка провокира развитието на нова образователна техника в училищата, която е широко използвана в училищата в Европа.

ПОЛОЖИТЕЛНИ ПРАКТИКИ

1. Образователният театър във Великобритания

Образователният театър е въведен в средата на 60-те год. на XX век във Великобритания, за да отговори на нуждите на театъра и на училищата. Подкрепен е в началото от професионалния театър и се поддържа от регионалните настоятелства и от местните образователни власти. Той привнася техники и творческия потенциал на театъра в услуга на образованието. Чрез него се дава опит на децата да възприемат, предизвикват и да се провокират в по-нататъшната им работа по определен предмет в или извън училището. Предмети, в които намира силно приложение образователния театър са околна среда, расизъм и местна история, учене на езици, науки и здраве.

Най-ефективна черта е структурираното активно участие на децата в драма – те са в драматичните ситуации, в които създават събитията, сблъскват се характери и трябва да се



тел.: 359 86 820 772
e-mail: arci_ngo@abv.bg



вземат решения за решаването на кризи, променят се и проявяват други, нехарактерни страни в резултат на учебни, социални или културни нужди. Тази образователна техника поставя

децата в реални житейски ситуации, в които трябва да решават проблеми и да вземат решения в ролите си, които са предопределени като поведение, но никога не изискват активни умения. Общото е, че се използва драмата като образователен метод, и така се включва активно публиката в обучителния и образователния процес.

2.1 Първа фаза

През 1965г. – Театър „Белград” в Ковънтри, за първи път, прилага серия от пилотни проекти в училищата, което довежда до прилагане и пряко въвеждане на театър в училищата. Образователният експеримент се осъществява с подкрепата от местните власти. Проектът е финансиран от театъра и от градските власти и осъществява образователни обиколки на училищата. Постепенно целият район на Ковънтри е обхванат от проекта – Болтън, Лийдс, Глазгоу, Нотингам, селските райони. Театърът има силна социално-възпитателна роля в общностите. Понякога той се бърка с младежки театър, който се осъществява от професионални актьори и с детския театър.

Към настоящия момент 30 компании във Великобритания, музеи и центрове за промоциране на наследството, театри за и с хора с увреждания и рехабилитационни програми за млади нарушители на закона и затворници са пряко ангажирани в осъществяване и подпомагане на развитието на образователния театър в английските училища.

Съществен нов момент в налагането на образователния театър е приемането му като нов обучителен метод и въвеждането му в учебната програма. Много бързо се превръща в ценен образователен източник, променя се формата на участие, планиран в класов размер и вариант по-скоро отколкото аудиторен формат. Изминава се пътят на утвърждаване на „Театър за социална промяна”, а не „Изграждане на аудитории на бъдещето”. Основен източник на финансиране в Европа стават местните образователни власти и културните местни съвети. Създават се специални местни компании, които използват сценично оборудване, сценичния подход и метод на предаване на послания, но са пряко отговорни пред образователните власти в съответния регион. Движението обхваща цяла Великобритания.

2.2 Втора фаза

Втора фаза на прилагането и утвърждаването на образователния театър е през 70-те години. През 1971г. методът на образователния театър става движение и обхваща цяла Великобритания, постепенно методът се предлага и прилага и другите европейски страни. През 1976г. се провежда национално изследване в училищата на Великобритания, което довежда до промяна на учебната програма и образователния театър става официален метод за преподаване на политическо, социално и морално образование. Създадени са 21 регионални компании за образователен театър. Движението обхваща Австралия, Канада, Скандинавието, САЩ.



тел.: 359 86 820 772
e-mail: arci_ngo@abv.bg



2.3 Трета фаза

След 1990г., в третата фаза, интензивно сред тематиката на образователния театър влиза и здравното образование и възпитанието против употребата на дрога.

Образователният театър се използва в класната стая или в работна обучителна среда, за да изследва идеи и за да развива комуникационни умения. Образователният театър използва различни техники по импровизация, игри за развитие на идеи и отношения и цели да окуражава комуникацията, уменията за общуване, създаване, възприемане и утвърждаване на ценности сред подрастващите. В крайна сметка, образователният театър предлага свой краен продукт под формата на образователна пиеса, която участниците предлагат и показват пред своите съученици, родители или по-широка аудитория. В същото време, участниците целят да образуват всеки включен в основни ценности като неупотреба на алкохол, дрога, морални норми, традиционни вярвания. Като резултат от използването на образователния театър, участниците разбират, че ситуацията от поставените образователни пиеси могат да се случат навсякъде и по всяко време; не е необходимо да има четири стени и сцена, за да трябва да се вземат решения и действия; някои от образователните моменти в образователния театър могат да бъдат проява на ежедневие.

Основните предимства на образователния театър са свързани с факта, че той окуражава участниците да изразяват мисли, емоции, личностни субективни дадености чрез представянето на своите герои и да припознават и приемат, че винаги има различни възможности на поведение, които са свързани с техните действие. Чрез образователния театър могат да се изследват и предлагат ценности без те да те експонират и натрапват.

Като съществено предимство на образователния театър се посочва и факта, че учителят може да работи с всички участници и да им съдейства и ги подпомага при изграждането на възприятия, свързани с ежедневни проблеми и вярвания, както на целия клас, така и на приятелски кръг извън училище и извън групата. Образователният театър има предимството да позволи на участниците да се поставят в позицията на другия, „да обуят неговите обувки”, като така представят чувствата на другия, да ги осмислят през собствения си опит и разбираня, и по такъв начин да мислят и от гледна точка на другия, което поражда разбиране, толерантност, приемане на различието.

Образователният театър позволява да се развият умения за саморазвитие и самоусъвършенстване чрез обучение в образователни техники за владеене на емоциите, езикът на тялото. Освен това образователният театър насърчава личностното разказване на истории и груповите дискусии с оглед постигането на по-добро представяне на избрания сюжет. Участниците в отделните групи трябва да бъдат окуражавани да свържат своята собствена история с подбраната ситуация с оглед да постигнат взаимовръзка между



тел.: 359 86 820 772
e-mail: arci_ngo@abv.bg



индивида и обществото в по-голяма дълбочина, както и да осмислят определени функции на обществото. Учителите трябва да подготвят групи въпроси, с които да насочват разговорите и дискусиите в определени насоки, пряко свързани с осмислянето на основните тези от избрания сюжет.

От голямо значение е учителят да насърчи участниците да изяснят и ясно да опишат идеите в избрания сюжет преди самото поставяне на постановката. Важно е, в малки групи, да бъдат изяснени и подробно обсъдени и дефинирани основните ценности, които са разиграни в сюжета, какви биха били възможните алтернативни прояви и поведение, какви са възможните форми и прояви на вземане на решения в конкретния сюжет, да се потърсят реални житейски ситуации, в които учениците са попадали – те самите или техни приятели, и да се обсъдят реакциите. Важно е в хода на дискусиата да се изгради доверие, открит разговор и диалог по представените идеи в сюжета, да се окуражи изслушването и представянето на различни гледни точки, като винаги се акцентира върху представените от децата сюжети.

Изследване демонстрира, че образователният театър има силно влияние върху детското познавателно и социално развитие както и дава възможност на децата да се научат да изразяват своите чувства и да стават чувствителни към ценностите на другите. Чрез образователния театър учителите могат да интерпретират детското мислене. Имайки предвид, че образователният театър се превърна във важен метод за разбиране на другите и на нашия собствен живот, то децата трябва да се научат да харесват, интерпретират и оценяват сюжетните линии.

В общество, в което информацията и компютърната комуникация доминират и превишават класическото рационално познание, то използването на научно знание чрез овладяване на интереса и прилагането на нови обучителни методи, се превръщат в изключително значение. Доколкото Интернет се превърна в основен информационен източник, то в настоящата работа са предложени серия от Интернет ресурси в подкрепа на учители и обучители, които се занимават с преподаване на толерантност и антидискриминация, базирани на използването на образователния театър.

2. Въвеждане на специализирани стандарти по съдържанието на образователния театър

<http://www.ericdigests.org/2002-2/theatre.htm>

Стандарт #1: Подготовка на избора на сюжет чрез планиране, записване и създаване на импровизации, основани на личностния опит, наследство, въображение, литературни и исторически познания.

Учениците са насърчавани да създават характери и декор за класния образователен театър, да записват различни диалози и импровизации, и да създават нови ситуации, основани на съществуващия основен сюжет. Импровизациите подпомагат засилването на социалния



тел.: 359 86 820 772
e-mail: arci_ngo@abv.bg



елемент в преподаването като предлагат алтернативи за поведение и нови житейски ситуации, освен това позволяват изграждане на доверие между учителите и учениците.

Стандарт #2: Действие чрез изпълнение, развиване на основни актьорски умения, начини за комуникация и импровизации.

Учениците създават и анализират характеристиките от образователния театър и техните взаимоотношения, развиват умения за театрална и актьорска игра. Чрез представяне на

ролите от образователния театър, учениците имат по-добро възприемане и развиват емпатия към останалите.

Ресурсна страница за учители /<http://www3.sk.sympatico.ca/erachi/>

Ресурсната страница за учители окуражава творческото мислене и провокира театралния опит и дава на учителите планове за уроци с развити сюжетни линии за образователен театър в тях с възможни алтернативи. То подпомага развитието на творческото мислене сред учениците и налагането на свободен избор.

Стандарт #3: Развиване на творчеството чрез дизайн, аранжиране и развитие на сценични декори, подходящи за импровизираните сцени и за неформални и формални продукции.

Учениците се научават да създават подходяща среда за осъществяването на определена пиеса и да работят заедно в екип за създаването на подходящи дизайни за сценичните декори. Показано е, че учениците имат по-широка фантазия и творчество за сценични декори от самите актьори, защото те разглеждат образователния театър и като средство за самоизява и саморазвитие от страна на публиката, която ценят /родители, приятели/.

Интернет страница за ресурси за идеи за декорации на сюжети /<http://www.smnetwork.org/>

Страницата предлага богат източник в помощ на техническите въпроси с декорацията, които възникват при поставянето на образователен театър. Дава много идеи и е добър източник за аматьори, а в същото време е полезна и богата и за професионалисти.

Стандарт #4: Целенасочено планиране на представленията на образователния театър пред родители и публика, пред връстници и приятели, организиране на репетиции и представяне на подбрани сцени, създаване на формален и неформален продукт от избрания сюжет.

Учениците планират и демонстрират различни начини за импровизиране на избраната сюжетна линия, разработват свои собствени алтернативи и варианти на любими сцени, импровизират взетите решения. Учителите могат да обогатят и осъвременят избраната



тел.: 359 86 820 772

e-mail: arci_ngo@abv.bg



сюжетна линия с ученически импровизации и тълкувания, което ще обогати възприемането на избрания сюжет за образователен театър. Провеждането на плановост при обучението и наличието на крайни срокове има възпитателен елемент върху учениците.

Методика на ръководене на образователния театър на Интернет страница [/www.byu.edu/tma/arts-ed/units/1dirunit.htm/](http://www.byu.edu/tma/arts-ed/units/1dirunit.htm/)

Страницата подпомага да се подготви и следва подробен план на уроците по образователен театър, така че учениците стъпка по стъпка да бъдат преведени през всички етапи на

осъществяването на уроците, така както и да се научат самостоятелно да планират и да работят със срокове.

Стандарт #5: Провеждане на изследователска работа за да се набере допълнителна информация за класовите драматизации, образователни сюжети, импровизации и алтернативни решения, оценяване на културната и историческата информация в подкрепа на избраните артистични избори.

Учениците комуникират, обсъждат и обменят информация помежду си за техните роли в избраната сюжетна линия, прилагат своето виждане за промяна и осъвременяване на ролята, оценяват културно и исторически предложените мотиви и коментират възможното съвременно звучене на предложените им роли. Чрез този опит, учениците се мотивират да доразвият своите артистични умения и театрална и литературна грамотност.

Стандарт #6: Сравняване, свързване и инкорпориране на други форми на артистичното изкуство в образователния театър. Анализирание на възможните обогатявания на сценичния и дизайнерския елемент в предложения сюжет.

Учениците обясняват и сравняват различните елементи в театралната игра, вижданията за декори, ролеви игри, представят личностните реакции в различни възможни форми, илюстрират интеграцията с другите изкуства. Чрез опитът на образователния театър учениците откриват уникалността на театъра – да бъдеш активен, съзидателен, временно да носиш различни идеи и да ги внушаваш, да бъдеш интерактивен и творчески.

Страница за разказ, драма, творческа драматургия, куклен театър за деца и младежи [/http://falcon.jmu.edu/~ramsevil/drama.htm/](http://falcon.jmu.edu/~ramsevil/drama.htm/)

Страницата предлага различни ресурси за театрални сюжети. Учители и ученици са предложили различни интерпретации на едни и същи сюжети. Страницата е добър източник на провокативни идеи при прилагането на образователния театър.

Стандарт #7: Анализирание на персоналните предпочитания и интерпретации, давани от всеки участник-ученик и конструиране на личен прочит на драматичната ситуация.



тел.: 359 86 820 772

e-mail: arci_ngo@abv.bg



Учениците предлагат емоционални отговори на персоналните изживявания и опит, подкрепят значението на конструираната от тях самите драма и постановка, анализират и критикуват учебното съдържание и му дават нов съвременен прочит, оценяват своите и на останалите участници усилия и артистични умения във формална и неформална среда и развиват чувство за самокритичност и самооценка, както и стремеж за утвърждаване и добро представяне. Така се осъществява „развитие чрез драма”, което подпомага цялостното развитие на детето. В същото време този стандарт подпомага и развитието на ученическия колектив и на целия клас.

Наръчник за напреднали в театъра в Интернет
[/www.stetson.edu/departments/csata/thr_guid.html#Start/](http://www.stetson.edu/departments/csata/thr_guid.html#Start/)

Наръчникът предлага разнообразни ресурси, електронни сценарии, разработени учебни уроци и театрални сценарии, списания и творби в подкрепа на развитието на образователния театър.

Стандарт #8: Разпознаване и анализиране на ролята на театъра и електронните медии в живота на учениците и техните семейства.

Учениците дискутират характери и ситуации в постановките в техния социокултурен аспект, анализират драма и влиянието ѝ върху техния живот, изследват как социалното съдържание такова като коопериране и комуникация се прилага в театъра и в техния живот. По този начин, учениците откриват театралното съдържание като механизъм за развитие на мислене и език, могат да разширят обема от своите знания и да включат и други форми като литература, изобразително изкуство и танц.

Американски Алианс за театър и образование [/www.aate.com/](http://www.aate.com/)

Страницата на професионалния алианс за театър и образование е ценен ресурс за учители и ученици с възможности за свързване, обмен на идеи, най-добри практики.

Асоциация по образователен театър (ETA) [/www.etassoc.org/default_html.asp/](http://www.etassoc.org/default_html.asp/)

Страницата предлага много широк кръг материали, свързани с преподаване и осъществяване на образователния театър, професионални програми за учители, електронен бюлетин, ресурсна страница с най-добри практики, видео ресурси на най-добри практики, разработени постановки за образователен театър, обмен на мнения.

3. Практики при разработване на учебни материали по преподаване на анти-дискриминация, права на човека и толерантност, при използването на образователен театър



3.1 . Европейски съюз / http://europa.eu/quick-links/schools-universities/index_bg.htm/

На порталната страница могат да бъдат намерени учебни материали, разработени по различни проекти, финансирани от Европейската комисия ,свързани с работата в началните и средните училища. Страницата позволява абониране.

3.1.1 Учебни материали

[Кът на учителя](http://europa.eu/teachers-corner/index_bg.htm/) - /http://europa.eu/teachers-corner/index_bg.htm/ - /на български език/
Безплатни образователни материали за ученици от основните и средните училища

- <http://europa.eu/youth/> - /на български език/
Общ преглед на свързани с младите хора политики и програми, включително информация за възможности за обучение, извършване на доброволческа дейност, пътуване и активно участие в обществения живот

Европейският съюз за деца - Europa GO! - http://europa.eu/quick-links/schools-universities/index_bg.htm - /на български език/

Страницата предлага игри и викторини за деца 6-12г.

[Пролет в Европа](http://www.springday2010.net/ww/bg/pub/spring2010/index.htm) - /www.springday2010.net/ww/bg/pub/spring2010/index.htm /на български език/.
Ежегодна училищна кампания, посветена на свързани с Европа теми.

[eTwinning – общност на европейските училища](http://www.etwinning.net/bg/pub/index.htm) - /[www.etwinning.net/bg/pub/index.htm/](http://www.etwinning.net/bg/pub/index.htm)

Портал за насърчаване на международното сътрудничество между училища с виртуални класни стаи и социална мрежа за учители /[Elearningeuropa.info](http://www.elearningeuropa.info) - <http://www.elearningeuropa.info/main/index.php lng=bg&page=home&service=5> /на български език/.

Предлагане, дискутиране и обмен на идеи за обучение чрез компютър.

European schoolnet - /www.eun.org/web/guest/home/

Партньорство между 31 европейски министерства на образованието

[Многоезичие](http://ec.europa.eu/education/languages/index_bg.htm) - http://ec.europa.eu/education/languages/index_bg.htm - /на български език/.

Информация за езиковата политика на ЕС, включваща съвети за учители и ученици относно изучаването на езици

3.1.2.Материали за межкултурен диалог 2008

Межкултурен диалог 2008 -/www.interculturaldialogue2008.eu/

Европейската година на межкултурния диалог 2008г. припозна като най-голямо и уникално преимущество на Европа, нейното културно разнообразие. Годината окуражи всички европейци да изучават, опознават и популяризират културното наследство на Европа, опознавайки различни културни традиции. Страницата предлага освен материалите от



тел.: 359 86 820 772

e-mail: arci_ngo@abv.bg



европейската година, то и богат набор от образователни материали, плакати, пощенски картички, презентации, набор от най-добри проекти и практики, осъществени през 2008г, свързани с межкултурния диалог във всички страни-членки на ЕС.

3.1.3. Спортни прояви

[EUROSCHOOLS 2008. Experience 53 nations firsthand – /www.euroschools2008.org/](http://www.euroschools2008.org/)

Спортът и по-специално футболът събира хора от различни националности и култури заедно. Официалният училищен проект на **UEFA EURO 2008™** демонстрира това

твърдение много силно: **EUROSCHOOLS 2008** дава добри основания на хиляди ученици да се докоснат до разнообразието в Европа и да обогатят културата си по забележителен жив и впечатляващ начин.

Повече от 200 училища от Австрия, Швейцария и Лихтенщайн приеха ролята на посланик за 53те страни-членки на UEFA. От юни 2007г. точно една година преди началото на световното първенство през 2008г, учениците вече познаваха „тяхната” страна по време на учебните дни. Те се свързаха с училища от съответните страни, организираха дни на межкултурен обмен и участваха в състезания на честта под флага на „тяхната” страна. По време на UEFA EURO 2008 седем града в Австрия и Швейцария домакинстваха купите на Европейските училища /EUROSCHOOLS CUPS/, където всички евроучилища представиха техните проекти и играха за европейския шампионат. Всички 53 нации, членки на UEFA, бяха представени на финалите от „посланици” от Австрия, Швейцария и Лихтенщайн. Няколко седмици след това училищата посрещат деца от другите 50 страни-членки на UEFA в рамките на международен младежки лагер. В рамките на тази среща те ще упражняват различни форми на межкултурен диалог. Общоевропейски футболен турнир с повече от 500 деца от цяла Европа участваха в международния младежки обмен.

EUROSCHOOLS 2008 насърчи и обmena

Във фокуса на честната игра, толерантността и межкултурния диалог, EUROSCHOOLS 2008 използва футболното мега-събитие като мотивационно средство за обучение и за широко профилирана платформа за промоциране на честната игра и интеркултурния диалог като образователен метод.

Организиран от Швейцарската академия за развитие и за честна игра, подкрепени от UEFA, правителствата на участващите страни и футболните асоциации на Австрия и Лихтенщайн, проектът допринесе съществено за общественото и за устойчивото развитие за културното разбиране в рамките на Европейската година за межкултурния диалог 2008 и ще продължи да се развива и след нея.

3.1.4. EU - Образование и обучение [/ec.europa.eu/dgs/education_culture/index_en.htm/](http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/index_en.htm/)



тел.: 359 86 820 772
e-mail: arci_ngo@abv.bg



ГД „Образование и култура” представя най-добрите образователни практики в Европа, с оглед да се повишат стандартите, да се доближат обучителните възможности и да се посрещнат образователните нужди на 21 век. Страницата представя най-добри проекти, най-добри уроци, богат набор от обучителни ресурси, полезни връзки по-широк кръг от тези, в това число и по преподаване на толерантност и анти-дискриминация.

4. Видеоклипове в Youtube за преподаване на антидискриминация

[/www.youtube.com/watch?v=IAM8DdF0n6Q](http://www.youtube.com/watch?v=IAM8DdF0n6Q) - клипове за деца със специални нужди

[/www.youtube.com/watch?v=5j-NiDN-78I](http://www.youtube.com/watch?v=5j-NiDN-78I) – клипове за дискриминация над деца

5. Практики в Полша – Асоциация Open Republic/ www.otwarta.org/

Open Republic – Асоциация срещу анти-семитизма и ксенофобията, създадена през 1999г като израз на необходимостта да се противопостави на ксенофобските и анти-семитистките настроения, надигащи се в полския обществен живот.

Основна цел на асоциацията включва представянето на откритост и уважение към личностите и групите с различна етническа, национална, религиозна, културна и социална идентификация и да противопостави на всякакви форми на расизъм, анти-семитизъм, ксенофобия и други отношения, които нанасят човешкото достойнство.

Реализирани проекти:

Открито училище /School of Openness/ - анализ на учебниците

В периода 2002-2004 се осъществява Училище с открита програма. Екип от анализатори направиха преглед на учебниците по полски език, история и обществени науки от гледна точка на уважението към етническите, религиозните и личностните различия. Повече от 80 гимназиални учебника бяха ревизирани. Тези материали могат да бъдат полезни за учители и обучители.

Заедно в Европа – отворени за останалите /Together in Europe – Open to Others/

През 2007г. се реализира образователният проект „Заедно в Европа-отворени за останалите”. Идеята на този проект бе да иницира дискусия в образователните среди за уважение и толерантност между социалните групи за различните раси, етнически корени, религия и вярвания и за техниките тези проблеми да бъдат представени в училище. В същото време изследване за промените в дефинирането на разбирането за откритост и толерантност, но също така и за предразсъдъци, сред младите хора в резултат на глобализацията и техническия прогрес и влиянието при функционирането на приятелските групи. Основни дейности по проекта са: развитие на сценарий за образователни класове за ученици на ниво гимназия и горен курс, методологически работни групи за учители осъществени от специалисти, цикъл от образователни дейности, осъществени в 25 училища. В училищата, участващи в проекта, учениците попълниха въпросник, свързан с темата на проекта. Състезание е организирано на тема „Заедно в Европа – отворени за другите”. Проектът е



тел.: 359 86 820 772
e-mail: arci_ngo@abv.bg

за регионални и граждански инициативи



финансиран от Европейския социален фонд в рамките на Европейската година за равни възможности за всички.

Образователни материали.

Разработени са сценарии на уроци и работни групи за горните класове на училищата.

- Сценарият на урок, осъществен в бившето гето във Варшава под заглавие : „И краят бе в Umschlagplatz”;
- Филмът „Хроника на въстанието във Варшавското гето според Marek Edelman” със съпътстващи материали;
- Сценарий на урок на английски език, посветен на Холокоста.

6. Положителни практики, публикувани от Съвета на Европа

http://www.coe.int/t/dg4/anti-discrimination-campaign/default_EN.asp

Страницата представя Кампанията на Съвета на Европа за антидискриминация – на нея са публикувани свързани с темата текстове на Съвета на Европа; публикации по темата на Съвета на Европа; речи, произнесени в Съвета на Европа; интервюта; мултимедийни презентации; основни факти в Европа; полезни връзки. Страницата е налична на английски, френски, немски, испански и руски език.

6.1. Източници за преподаване на антидискриминация, разработени в рамките на Кампанията срещу дискриминация

[/www.coe.int/t/dg4/anti-discrimination-campaign/ressources_en.asp?expandable=2](http://www.coe.int/t/dg4/anti-discrimination-campaign/ressources_en.asp?expandable=2)

6.2. Младежка кампания за толерантност „Всички различни, всички равни” на Съвета на Европа

[/www.coe.int/t/dg4/youth/Source/Resources/Publications/ADAE_final_en.pdf/](http://www.coe.int/t/dg4/youth/Source/Resources/Publications/ADAE_final_en.pdf/)

Кампанията „Всички различни, всички равни” е насочена към младите хора в Европа и цели развитие на отношение на толерантност, антидискриминация и взаимно разбиране. В кампанията са включени различни кампанийни дейности, които обхващат всички групи, пряко или непряко работещи с младите хора на Европа. Разработени са наръчник, учебна тетрадка и материали, носещи заглавието на кампанията, за преподаване на толерантност за ученици начален-горен курс, насочени към обучаване на обучители. В рамките на кампанията във всяка страна-членка се осъществяват обучения на млади хора. Провежда се общоевропейско състезание за изработване на видеоклип на кампанията. Най-добрите са налични на страницата. Заключителен модул на кампанията е общоевропейска среща на млади европейци в Страсбург.

6.3. Всички различни, всички равни – компендиум по преподаване на тезите на кампанията на английски, френски и немски език.

Много ценен комплект, съставен от наръчник, учебна тетрадка и обучителни материали, в който са разработени над 20 теми, свързани с преподаването на толерантност в училище.



тел.: 359 86 820 772

e-mail: arci_ngo@abv.bg



[/www.hrea.org/index.php](http://www.hrea.org/index.php)

[base_id=104&language_id=1&erc_doc_id=829&category_id=6&category_type=3&group](http://www.hrea.org/index.php?base_id=104&language_id=1&erc_doc_id=829&category_id=6&category_type=3&group)

6.4. Младежка кампания на Съвета на Европа за толерантност – сборник обучителни материали „Компания без прикритие”

www.coe.int/t/dg4/youth/Source/Resources/Publications/2007_Companion_without_cover_en.pdf/

6.5. Специализиран сайт за кампанията на Съвета на Европа – „Доста!”, която е насочена за премахване на дискриминацията спрямо ромите.

<http://www.dosta.org/en>

Сайтът разполага с богата информация, свързана със състоянието на ромските общности в Европа; прави анализ на правителствените политики спрямо ромите; предлага богата база

обучителни материали, свързани с толерантност към ромите, както и по ромски фолклор. Издаден е в рамките на кампанията „Доста”. Кампанията е пряко свързана с Десетилетието на ромското включване и цели преодоляването на някои стереотипи спрямо ромите в Европа. В превод „Доста” означава „Стига”. Кампанията предлага и забавна детска игра за толерантност „В дивите Интернет джунгла”, подходяща за деца от 5-12 години. Играта предлага интересно пътешествие сред космическите посолства и представя срещите с различните. Играта е достъпна на български език.

6.5. Расова дискриминация и образователни материали, свързани с преподаването на антидискриминация – сайт на руски език

<http://antirasizm.ru/index.php/englishnews/>

7. Различието! Интерактивна изложба за толерантността

[/www.vielfalt-ausstellung.de/english/exhibition01.html/](http://www.vielfalt-ausstellung.de/english/exhibition01.html/)

Интерактивна изложба за деца 2-12 с разработени стаи с кодове за толерантност – за деца и за техните родители

Осем специално проектирани класни стаи предлагат чрез творчески дейности възможността децата да изследват ценността на различието между хората, в природата и между всички неща. Докато тестват своите усещания децата могат да играят и да докосват невидими ръце. Акуратно интерпретирайки чувствата на другите не е така лесно, така че децата могат да тестват тяхното усещане чрез представяне на различни емоции – как изглеждат и се променят очите, носа, устата на човека, когато той е сърдит, уплашен, щастлив?

Всеки е различен и има правото да развива своята личност! Това е кредото на стаята „Многообразието в развитие”. Тук малките деца мога да практикуват затваряне и отваряне или катерене докато техните родители научават за значимостта да разрешават на децата си да



тел.: 359 86 820 772
e-mail: arci_ngo@abv.bg



имат време за свои дейности. В детската градина подобни модели на стаи са с разнообразни идеи за включване на различието на детските личности в ежедневието на живота на детската градина.

В лабораторията, посетителите могат да изследват и да нарисуват най-значимите гени. Игра за истинските и фалшивите орхидеи предлага опознаване на чудесата на разнообразието на света на растенията.

Инсталациите, направени от децата, артисти и дизайнери насърчават разбирането на всички за възприемането на другите. Емпатията, уважението и толерантността се засилват от игрални и артистични дейности. Подобен подход предлага и Интернет проекта „Кодове на толерантността”, където в блог ученици от училище в Берлин попълват свое собствено изследване за толерантността. Това е интернет страница, посветена на събирането и публикуването на идеи за толерантността на децата от цял свят.

Различието! Пътуваща изложба

Куфари на различието

Два цветни куфара съпътстват пътуващата изложба като крият в себе си различни неща за откриване и за творчество. Те са разработени в рамките на Европейската година за равни възможности за всички 2007 и могат да бъдат заемани от начални училища и детски градини на адрес:

www.mit-allen-sinnen-lernen.de

8. Фондация за световната мрежа за сигурност (WSN) – проект „Човешките кодове на толерантност и уважение”

[/www.codesoftolerance.com/tolerance/article.cfm?article_id=14895](http://www.codesoftolerance.com/tolerance/article.cfm?article_id=14895)

Обучителни материали за семейства, учители и детски и младежки групи.

Един от най-интересните проекти, представени на страницата е:

88 средства за постигане на толерантност

Омразата може да бъде победена само от активисти, желаещи да победят толерантността. Вие може да бъдете един от тях. Идеите на този наръчник са да помогне да се развие толерантност във вас самите, във вашето семейство, във вашето училище, вашето работно място и вашата общност. Някои от тези идеи са за действие. Някои идеи са за размисъл. Някои неща са за размисъл и за запомняне. Но е важно да се каже, че този наръчник не е рецептурник за да се направи света по-щастлив. Тези идеи са само някои от възможните. Най-добрите идеи са тези, които променят вас и вашата общност.



тел.: 359 86 820 772

e-mail: arci_ngo@abv.bg



Наръчникът предлага 88 средства и идеи, които насърчават толерантността.

Идеи за вас:

1. Всяка европейска страна е богато мултукултурно място – възползвайте се от възможността да пробвате това богатство и наблюдавайте когато ходите на театър, кино, навън за вечеря.
2. Доброволческата работа в местна общност ще ви запознае с вашите съседи и ще ви опознае по-добре с хората около вас.
3. Научете повече за различните вярвания, които има във вашата страна като четете книги, говорите със съседи, посещавате различни религиозни места.
4. Научете повече за общата история от хора, които са я преживели – посетете местни старчески домове и съберете устни истории. Подарете им книги за четене на хартия или записани на касетки и дискове.
5. Посещавайте супермаркети, магазини и местните магазинчета и пазари. Запознайте се с хората, с които се срещате във вашето ежедневие.
6. Участвайте в програми по различие.
7. Организирайте общо парти с приятели за да пробвате различни традиции на хранене – може би ще пробвате и няколко танцови стъпки!
8. Научете чужд език!
9. Вземете разговорен курс по някой от езиците, които се говори във вашата общност.
10. Научете един възрастен да чете.
11. Говорете. Нека хората знаят, че предразсъдъците винаги трябва да се отхвърлят.
12. Представете си как би изглеждал вашия живот, ако бяхте човек от друга раса, пол, сексуална ориентация. Колко различен може да бъде днешния ден?
13. Вземете „Колко толерантен съм! Тест за скрити предразсъдъци”. Направете списък на „скритите предразсъдъци” и помислете как бихте се борили с тях.
14. Изследвайте фамилната си история. Разменете информация за фамилното ви наследство с останалите.
15. Напишете в списък всички стереотипи –положителни и отрицателни, за определена група. Тези стереотипи отразяват ли се върху вашите действия?
16. Помислете как вие изглеждате в очите на другите. Направете персонален списък, свързан с толерантността, отвореността, любопитството. Направете персонален списък, свързан с не-толерантност като ревност, перфекционизъм.
17. Прочетете книга или гледайте филм за друга култура.

Идеи за вашия дом

18. Подарете мултукултурна кукла, играчка или игра като подарък.
19. Достъпът до културното разнообразие се отразява върху наличните в дома ви артистични работи, музика и литература. Добавете нещо ново.
20. Не купувайте неща, които провокират към насилие.
21. Създайте висок комфорт на отворен диалог по социални въпроси. Нека децата да знаят, че няма теми табу.
22. Отбележете интернет страници за равенство и многообразие на фамилния компютър.



тел.: 359 86 820 772

e-mail: arci_ngo@abv.bg



23. Посочете стереотипите и културната манипулация, използвана във филмите, телевизионните програми, компютърните игри и другите медии.
24. Включете всички членове на фамилията в избора на благотворителни организации
25. Наберете информация за местни доброволчески организации и позволете на вашите деца да подберат проекти за семейно участие.
26. Изиграйте „герой на действието” с вашите деца. Героите винаги агресивни хора от мъжки пол ли са? Помогнете на децата да видят героичните качества в тези, които често остават неразпознати като медицинските сестри, строителите, доброволците в приютите за безработни
27. Провокирайте интереса на децата ви към расата и етноса. Посочете им, че хората идват от различни сенки.
28. Помогнете на вашите деца да направят илюстриран списък на това, както правят приятелите и на това, какво са приятелите.
29. Четете книги за мултикултурни теми и свързани с толерантността на вашите деца.
30. Внимавайте какво казвате пред вашите деца, когато сте сърдити.
31. Наблюдавайте как се справят с емоционалните проблеми момичетата и момчетата. Правите ли опит да окуражите плачещи момчета или да насърчите плачещи момчета?
32. Изследвайте профила на многообразието на приятелите на вашите деца. Разширете кръга чрез помощ към вашите деца за развитие на нови връзки.
33. Включете вашите деца в училище, в дневни центрове, в програми след училище които са свързани с различията.
34. Вярваме, че живеете в едно интегрирано, но икономически разнообразно обкръжение.

Идеи за училище

35. Подарете книги, филми, списания и други материали, свързани с толерантността на училищните библиотеки. Организирайте обмен на книги.
36. Купете артистични материали за местното училище.
37. Работете като доброволец в ученическия клуб. Подкрепяйте широк кръг от извънучилищни дейности, които ще помогнат на учениците да намерят „тяхното място” в училище.
38. Станете треньор на момически спортен клуб. Насърчавайте училището да предоставя равни ресурси на момчетата и на момичетата.
39. Разговаряйте с училищните съветници какви ресурси са необходими в подкрепа на младежите гейове и лезбийки. Помогнете за набавянето на нужните материали.
40. Запознайте всички във вашето училище с проблемите на хората с увреждания. Организирайте класен проект за разбиране на различието.
41. Осигурете нужната техника за да се осъществят проекти, свързани с устна история. Поставете фокус върху толерантността и общностното взаимодействие.
42. Започнете клуб на приятелството, като свържете вашите ученици с деца от други общности, градове, страни.
43. Аплодирайте другия отбор. Промотирайте доброто спортсменство и честния спорт.
44. Насърчавайте училището да развива богата мултикултурна учебна програма. Предоставете материали по преподаване на толерантност на обучители от вашата общност.



тел.: 359 86 820 772
e-mail: arci_ngo@abv.bg



45. Дайте възможност на учениците за конфиденциално информиране за насилие и нетолерантност.
46. Насърчавайте училищните администрации да използват Интернет базирани политики и да ограничават адреси, свързани с омраза, насилие или порнография.
47. Не насърчавайте носенето на емблеми, които подчертават разнообразието.
48. Създайте дву- или многоезичен календар на учебните и общностните дейности.
49. Поканете ученици, които говорят различни майчини езици да отправят сутрешни поздравления към всички останали ученици.
50. Уверете се, че училищните кафета предлагат на учениците и персонала диетични и здравословни храни.
51. Празнувайте „Специалният ден на...” така както денят на майката. Осъществявайте програми по сексуално възпитание.
52. Разговоряйте с ръководството да не планира тестове по време на големи религиозни празници на никоя общност. Направете училищен календар, подчинен на уважението към религиозните общности.

Идеи за работното място

53. Организирайте обяд на разнообразието. Нека всеки работещ донесе различни национални ястия, които демонстрират културното кулинарно богатство.
54. Организирайте „форум по време на обяда”, на който разговоряте за традициите, разменяте рецепти и така опознавате другите.
55. Партнирайте си с други местни училища и насърчете колегите ви да бъдат гост-лектори.
56. Насърчете провеждането на общностен конкурс за есе за това как да се подобри вашата общност и нека то е насочено към всички в общността.
57. Разгледайте нивото на различие във вашето работно място. Има ли бариери които не позволяват на хората с различен цвят и на жените да успяват? Направете предложение как да се преодолеят.
58. Правете широко представяне в мрежата когато се наемат нови работници в колектива.
59. Дайте на всеки шанс да участва във всичко.
60. Борете се срещу „просто като мен” предразсъдък – да фаворизираме тези, които са подобни на нас
61. Оценявайте приноса на всеки.
62. Не позволявайте работници от различна раса или етнос да бъдат третиращи като други от страна на всички работещи.
63. Разнообразявайте вашите партньори по време на обяд. Канете работници от други групи, от други отдели, такива на различни нива в компанията.
64. Започнете програма за ментори, която групира ветерани с нови работници.
65. Бъдете сигурен, че има вътрешна процедура работниците да докладват инциденти на расова основа или дискриминация. Уверете се, че всички знаят за тази процедура.
66. Бъдете уверен, че всички знаят правата и уважението, което дължим на инвалидите.



тел.: 359 86 820 772

e-mail: arci_npo@abv.bg



67. Осигурявайте еднаква политика за почивка и отпуск. Давайте възможност за добро майчинство и отглеждане на малките деца.
68. Не затваряйте вратата си на работното място. Насърчавайте отворените работни пространства.
69. Давайте възможност на работниците да участват в доброволчески проекти.
70. Насърчавайте общностното чувство.

Идеи за вашата общност

71. Участвайте в акция по кръводаряване или по почистване на местните улици.
72. Започнете месечни „кръгли маси по разнообразие” за да се дискутират критичните проблеми в общността. Създайте форум на равенството.
73. Организирайте разпродажба в общността и иницирайте подобряването на вашия общностен център. Отбележете събитието с пикник.
74. Създайте общностна градина на мира.
75. Създайте банка на доброволци – преводачи за всички езици във вашата общност.
76. Насърчавайте активистите за толерантност.
77. Създайте градска социална мрежа за решаване на социални проблеми в мрежата в региона, в който живеете.
78. Домакинствайте мултикултурен екстравагантен форум като панаир на храната, модна фиеста или шоу на талантите.
79. Създайте мобилна улична библиотека за да представите пред по-широка публика мултикултурните книги и филми.
80. Създайте група от хора, които имат различни вявания.
81. Създайте колонка по толерантност в местен ежедневник и насърчете местната общност да споделя свои преживявания, свързани със сътрудничеството и толерантността.
82. Започнете кампания за създаването на мултикултурен арт център. Помолете местните музеи да домакинстват изложби и събития, които отразяват многообразието.
83. Представете събитие за запознаване с проблемите на хората с увреждания
84. Уверете се, че съществува механизъм за анти-дискриминационна защита спрямо гейовете и лезбийките във вашата общност.
85. Дайте възможност за включване на примери в годишния доклад на вашата общност. Служителите получават ли тренинги срещу омразата, престъпленията по омраза и домашния тормоз?
86. Станете общностен активист срещу омразата и престъпленията на основата на омразата.
87. Направете изследване на местните общности.
88. Споделяйте вашите идеи с всички.

9. Да покажем на расизма Червен картон – www.theredcard.org/

Цел на проекта да произведе, апробира и популяризира анти-расистки образователни материали и ресурси при широкото участие на популярни футболисти с оглед разширяване на борбата срещу расизма. На страницата има богат набор от материали, които могат да



бъдат нагледни помагала в класовата работа по теми, свързани с анти-расизма.

10. Проект „Здравей Крейг“ [/www.emeraldinsight.com/journals.htarticleid=871810&show=html/](http://www.emeraldinsight.com/journals.htarticleid=871810&show=html/)

Проектът е насочен към деца на възраст пет-шест години и се изпълнява в 28 начални училища във Великобритания. Насърчава учениците да разработват стратегии за преодоляване на социални проблеми и да комуникират проблеми с помощта на образователния театър. Представени са учебни програми, послания и материали от хода на проекта.

Този документ е създаден с финансовата подкрепа на ФМ на ЕИП по проект „Всички сме еднакви, всички сме различни“ (договор № ПОЗ-16-00). Цялата отговорност за съдържанието на документа се носи от „Алианс за регионални и граждански инициативи (АРГИ)“ и при никакви обстоятелства не може да се приема, че този документ отразява официалното становище на ФМ на ЕИП и Договарящия орган